

СИСТЕМА ПРОФІЛАКТИКИ СОЦІАЛЬНОГО СИРІТСТВА В ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Аналіз сучасного стану профілактики соціального сирітства в діяльності соціального педагога загальноосвітньої школи засвідчив про наявність надзвичайно низького рівня культури превентивної діяльності, що позначається на відсутності теоретичних та практичних знань із проблеми соціального сирітства та його профілактики, на усвідомленні наявності цієї проблеми в загальноосвітніх закладах взагалі, на володінні здатністю й готовністю до науково-дослідної роботи з питань профілактики соціального сирітства.

Так, постало питання про необхідність розробки та впровадження системи профілактики соціального сирітства *в загальноосвітньому закладі*, яка б становила множину взаємопов'язаних і взаємозумовлених компонентів: ціннісно-орієнтаційного, об'єкт-суб'єктного, змістовного, технологічного та результативного, об'єднаних метою попередження й подолання явища соціального сирітства.

Метою статті є описання процесу експериментального впровадження системи профілактики соціального сирітства в професійну діяльність соціального педагога загальноосвітньої школи.

Оскільки наша експериментальна діяльність з упровадження розробленої системи відбувалася в трьох напрямках (робота із соціальними педагогами та педагогічними колективами шкіл щодо підготовки їх до профілактичної роботи, робота з батьками учнів – потенційних соціальних сиріт, робота безпосередньо із самими учнями), у цій статті опишемо лише перший напрям експериментальної роботи – роботу із соціальним педагогом та педагогічним колективом ЗОШ. Інші два напрями будуть предметом опису в інших статтях.

Підґрунтям для нашого дослідження стали праці О. Безпалько, І. Галатир, А. Капської, О. Карпенко, Є. Клімова, Н. Краснової, А. Линенко, А. Макаренка, Р. Овчарової, Т. Садової, Л. Харченко, С. Харченка, О. Холостової, присвячені професійній підготовці соціального педагога та педагогічного колективу школи до здійснення професійної соціально-педагогічної діяльності.

Упровадження розробленої системи відбувалося через її змістовий та технологічний компоненти, що визначали напрями, зміст, форми й методи професійної діяльності соціального педагога ЗОШ із профілактики соціального сирітства, що проходило в межах *експериментальної програми „Профілактика соціального сирітства в діяльності загальноосвітньої школи”*. Реалізація зазначених напрямів роботи відбувалася протягом одного навчального року – з вересня 2012 р. по травень 2013 р.

Дослідно-експериментальною роботою було охоплено 50 учителів (ЕГ) та 34 учителів (КГ).

До експериментальних груп (ЕГ) було включено соціальних педагогів та педагогічні колективи, батьків, учнів загальноосвітніх шкіл I – III ступенів Старобільської районної ради Луганської області (Бутівську загальноосвітню школу та Проїжджанську загальноосвітню школу), а до контрольних груп (КГ) – Нижньопокровську загальноосвітню школу та Орловську загальноосвітню школу.

Дослідно-експериментальна робота в обраних для впровадження системи профілактики соціального сирітства почалася з оголошення на педагогічних радах про початок експерименту, його мету, завдання, принципи та напрями майбутньої науково-дослідної роботи. Зауважимо, що вчителі без особливого інтересу поставилися до оголошення про проведення експерименту на базі освітнього закладу, деякі навіть висловили думку, що ця робота може зашкодити навчальному процесу. Але більшість представників педагогічного колективу школи погодилися з тим, що з кожним роком в освітньому закладі все більше виникає „дітей-вулиці”, бездоглядних дітей, дітей, батьки яких не займаються вихованням дитини, та висловили надію, що ця робота може дати позитивний результат і буде сприяти зменшенню кількості учнів, які є соціальними сиротами.

Першим напрямом дослідно-експериментальної роботи стала *підготовка соціальних педагогів до соціально-педагогічної роботи з профілактики соціального сирітства в умовах школи*, який містив два піднапрями: 1) *спеціальна підготовка соціальних педагогів, які працюють на базі школи*; 2) *фахова підготовка майбутніх соціальних педагогів на базі вищого навчального закладу*.

Спочатку ми опишемо процес та проміжні результати *спеціальної підготовки соціальних педагогів, які працюють на базі школи*. Відповідальними за цей напрям роботи були визначені ВП „Старобільський факультет ЛНУ імені Тараса Шевченка” та кафедра соціальної педагогіки ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”.

На підставі результатів констатувального експерименту, який було проведено за дев'ять місяців до впровадження системи профілактики соціального сирітства (грудень 2011 р.), та з метою підвищення ефективності превентивної роботи шкільного соціального педагога через 2 місяці (лютий 2012 р.) після проведення діагностування (констатувальний експеримент) на базі кожного з експериментальних навчальних закладів за підтримки адміністрації ЗОШ, а також ВП „Старобільський факультет ЛНУ імені Тараса Шевченка” та кафедри соціальної педагогіки ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка” були створені *Центри підготовки соціальних педагогів до превентивної роботи з недопущення появи дітей-соціальних сиріт* (далі – Центри), які працювали до закінчення науково-дослідної роботи в освітніх установах (травень 2012 р.).

Метою Центрів стало надання соціальним педагогам науково-теоретичних знань щодо проблеми соціального сирітства, навчання їх технологіям раннього діагностування соціального сирітства, формам та методам підготовки педагогічного колективу ЗОШ до роботи з попередження та профілактики соціального сирітства, а також особливостям роботи з батьками та учнями групи ризику соціального сирітства.

Так, однією з форм спеціальної підготовки соціальних педагогів стало відвідування впродовж двох місяців (лютий-березень 2011 р.) *лекційних занять* з метою теоретичної підготовки соціальних педагогів до профілактичної діяльності, *практичних занять* – для знайомства соціальних педагогів із технологіями раннього виявлення соціальних сиріт у межах школи, *тренінгових занять* – із метою формування практичних навичок роботи соціального педагога з дітьми та батьками „групи ризику”; *конференцій* – за участю вчених кафедри соціальної педагогіки ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, пред-

ставників соціальних служб, ЗМІ, громадськості, учителів експериментальних навчально-виховних закладів для формування в соціального педагога та педагогічного колективу толерантного ставлення до сімей, які перебувають у складних життєвих умовах (проводили на базі ВП „Старобільський факультет ЛНУ імені Тараса Шевченка”).

Крім цього, за безпосередньою участю авторки дослідження та за підтримки професорсько-викладацького складу ВП „Старобільський факультет ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»» на базі експериментальних загальноосвітніх закладів було проведено ряд *лекцій, диспутів, факультативів* („Сутність та зміст соціального сирітства”, „Причини появи соціальних сиріт”, „Міжвідомчий підхід в соціально-педагогічній роботі з дітьми та сім'ями «групи ризику»”, „Сучасні методи діагностування дітей групи ризику соціального сирітства”), спрямованих на науково-теоретичну підготовку соціальних педагогів до роботи з роз'яснення сутності, змісту та причин появи соціальних сиріт, а також раннього діагностування соціального сирітства.

Практичні знання соціальних педагогів з профілактики соціального сирітства розвивалися за допомогою *спецкурсу* „Сучасні технології попередження появи соціальних сиріт”.

Дуже цікавою формою роботи виявився *практикум* „Створення банку даних інноваційного соціально-педагогічного досвіду, наукових розробок, інформаційно-аналітичних матеріалів про систему профілактики соціального сирітства”. Соціальні педагоги із задоволенням брали участь у цьому проєкті, аналізуючи регіональні програми профілактики соціального сирітства, які діють в Україні, Росії та країнах ближнього та дальнього зарубіжжя, у роботі з науковою літературою, інтернет-ресурсами, переглядом соціальних телепередач тощо.

Останньою формою роботи підготовки соціальних педагогів була *розробка та видання програм і методичних матеріалів* (рекомендацій, посібників) із питань профілактичної діяльності в школі. За час проведення експерименту соціальними педагогами навчально-виховних закладів було опубліковано 2 наукові статті, розроблено 3 рекомендації, 1 електронний методичний посібник.

На початок навчального року (вересень 2012 р.) у соціальних педагогів було накопичено потужний теоретичний та практичний матеріал, який містить комплекс діагностичних методик, соціально-педагогічних технологій профілактики соціального сирітства, низку нормативно-правових документів, присвячених захисту дитинства та роботі з дітьми групи ризику соціального сирітства. Особливе місце було відведено засвоєнню досвіду роботи авторських освітніх установ (експериментальних навчально-виховних закладів, діяльність яких побудована на основі використання психолого-педагогічних концепцій, розроблених окремим автором або авторським колективом). На думку самих соціальних педагогів, найбільш вагомими для них став досвід Яснополянської школи Л. Толстого, школи „Діалог культур” В. Біблера, авторської школи А. Макаренка.

Другим напрямом підготовки соціальних педагогів до роботи з профілактики соціального сирітства стала *фахова підготовка майбутніх соціальних педагогів на базі вищого навчального закладу*. Основною формою підготовки стало викладання розробленої нами *навчальної дисципліни* „Профілактика соціального сирітства в загальноосвітній школі” для сту-

дентів напряму підготовки „Соціальна педагогіка” на базі ВП „Старобільський факультет ЛНУ імені Тараса Шевченка”.

Оскільки навчальна дисципліна „Профілактика соціального сирітства в загальноосвітній школі” викладалася за вибором студента (для формування індивідуального навчального плану), то для охоплення більшої кількості студентів підготовкою до профілактичної роботи в навчальній установі були прочитані *лекції* „Технології профілактики соціального сирітства в ЗОШ”, „Особливості превентивної роботи в умовах освітнього закладу”, „Типологія соціально-педагогічних технологій роботи з дітьми, підлітками, молоддю” в межах викладання навчальних дисциплін „Технології соціально-педагогічної роботи”, „Соціально-педагогічна робота в закладах освіти”, „Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю”, включених до циклу професійної та практичної підготовки навчального плану напряму підготовки „Соціальна педагогіка” (за попереднім узгодженням з викладачами навчальних дисциплін).

Для узагальнення та систематизації студентами набутих знань після лекцій було проведено низку *семінарських занять*: „Класифікація сучасних технологій профілактики соціального сирітства в ЗОШ”, „Загальноосвітня школа як первинний центр профілактики негативних соціальних явищ”, „Зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю групи ризику соціального сирітства”.

Ще однією формою фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів на базі вищого навчального закладу до превентивної роботи в школі з подолання соціального сирітства стало включення до програми профілактично-попереджувальної практики (навчальна практика) навчального плану напряму підготовки „Соціальна педагогіка” *завдання* на теоретичну розробку моделі системи профілактики соціального сирітства в освітньому закладі.

Зауважимо, що студенти до цього завдання підійшли творчо, оформивши моделі системи профілактики у формі плакатів, соціальних відеороликів, комп’ютерних презентацій тощо. А під час захисту практики влаштували справжнє свято „подолання” соціального сирітства („Суд над соціальним сирітством”, постановка казки „Соціальний педагог та сім причин соціального сирітства”).

Останньою й дуже ефективною формою фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів стала *науково-дослідна робота студентів* (написання наукових статей, участь в конференціях, олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт, проектах, грандах кафедри соціальної педагогіки ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”), присвячена проблемі профілактики соціального сирітства та сімейного неблагополуччя.

Іншим напрямом упровадження системи профілактики соціального сирітства в ЗОШ ми визначили *роботу* вже підготовленого *соціального педагога з педагогічним колективом школи*, який разом із соціальним педагогом також є суб’єктом профілактики. За організацію й упровадження цього напряму роботи відповідали ВП „Старобільський факультет ЛНУ імені Тараса Шевченка”, заступники директора з навчальної та виховної роботи та безпосередньо соціальний педагог освітньої установи.

Ми визначили *три етапи* підготовки педагогічного колективу школи до роботи з профілактики соціального сирітства: 1) *формування (або підвищення рівня) науково-теоретичних знань*, 2) *формування (підвищення рівня)*

комплексу професійних умінь, 3) формування особистісних якостей представників педагогічного колективу. Усі три етапи проводили нерозривно один від одного, але для більш чіткого розуміння змісту кожного з них умовно опишемо процес його впровадження на кожному етапі окремо.

Оскільки в представників педагогічного колективу школи не було можливості постійно відвідувати лекції, семінарські заняття, практикуми, наукові конференції на базі ВП „Старобільський факультет ЛНУ імені Тараса Шевченка” (у зв’язку з розкладом навчальних занять), то основний обсяг підготовки педагогічного колективу школи до роботи із запобігання появи учнів-соціальних сиріт здійснювали соціальний педагог школи, викладачі, волонтери ВП „Старобільський факультет ЛНУ імені Тараса Шевченка”, а також безпосередньо авторка дослідження. Сам же процес підготовки тривав протягом трьох місяців (квітень – червень 2012 р.).

Отже, перший етап підготовки вчителів до профілактичної роботи полягав у формуванні (або підвищенні рівня) науково-теоретичних знань, необхідних для превентивної роботи в освітньому закладі.

Для виконання завдання першого етапу двічі на місяць викладачі ВП „Старобільський факультет ЛНУ імені Тараса Шевченка” проводили лекції („Історія розвитку проблеми соціального сирітства”, „Міжнародні та вітчизняні нормативно-правові документи, які регулюють захист дітей-соціальних сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування”) та семінари („Проблема розвитку особистості в сучасному суспільстві”, „Система взаємодії соціальної служби та педагогів школи з профілактики правопорушень”, „Основні завдання школи щодо морального виховання”, „Про соціально-педагогічну роботу з батьками важковиховуваних учнів”).

Спочатку педагогічний колектив навчальної установи з недовірою та небажанням поставився до нашої роботи, вважаючи процес підготовки педагогів до профілактики соціального сирітства марною витратою часу. Але, дізнавшись під час перегляду соціального відеоролику „Діти-сироти серед нас” про наслідки сирітства для подальшого розвитку дитини й про кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в Луганській області, зокрема в Старобільському районі, твердо переконалися, що профілактика сирітства, особливо соціального, – не менш важлива справа, ніж профілактика девіантної поведінки, зловживання алкогольних напоїв, наркотичних і психоактивних речовин тощо.

Важливим напрямом роботи в процесі підготовки педагогічного колективу до превентивної роботи виявилися *бесіди, консультації, круглі столи*: „Цей важкий підліток”, „Особливості педагогічної діяльності з учнями-дітьми „групи ризику”, дітьми, позбавленими батьківського піклування; дітьми які перебувають у складних життєвих обставинах, соціальними сиротами”, „Психологічні методи взаємодії класного керівника з батьками „групи ризику”. Під час упровадження цих форм роботи в педагогів була можливість ділитися власним досвідом, висловлювати власну думку, спілкуватися з колегами інших шкіл. Крім того, двічі проводили засідання круглого столу, на які запрошували вчителів шкіл КГ та волонтерів ВП „Старобільський факультет ЛНУ імені Тараса Шевченка”.

Як потім зізналися самі вчителі, найбільш цікавою та незвичайною формою роботи для них став *відеолекторій* „Сучасні педагогічні технології недопущення появи соціальних сиріт”, який було організовано за технічної

підтримки ВП „Старобільський факультет ЛНУ імені Тараса Шевченка”. Відеофільми включали фрагменти лекцій видатних учених. Ці лекції були присвячені проблемі соціального сирітства та технологіям його запобігання. Активне обговорення побаченого свідчило про величезний інтерес педагогів до теми та дало поживу для подальших роздумів і спілкування. Слова подяки організаторам лекторію прозвучали після завершення заходу.

Вечори запитань та відповідей – „Шкала цінностей педагога ЗОШ”, „Структура моделі особистості дитини-соціальної сироти” – також стали незвичайною формою роботи для педагогів. У зв'язку з відсутністю можливості провести вечори в будній день нами разом з адміністрацією школи було вирішено провести їх у вихідний день (суботу). На початку виникало хвилювання, що великий відсоток учителів проігнорує цей захід. Проте на першому вечорі запитань та відповідей „Шкала цінностей педагога” були присутні майже 50% від загального складу педагогічного колективу школи, а на другому – „Структура моделі особистості дитини-соціальної сироти” – майже 80% учителів.

Останньою формою роботи на першому етапі підготовки педагогічного колективу до превентивної діяльності стало проведення *інформування*: „Методика виявлення й подолання прогалин у досвіді ціннісно-нормативної поведінки підлітків”, „Взаємодія класного керівника й соціального педагога в соціально-педагогічній роботі з підлітками, схильними до соціального сирітства”. Цією формою роботи з учителями займався переважно шкільний соціальний педагог.

Другий етап підготовки педагогічного колективу школи до превентивної роботи полягав у *формуванні (підвищенні рівня) комплексу професійних умінь* педагогів на основі використання практичних педагогічних, психологічних та соціально-педагогічних форм роботи.

Під час планування етапів роботи з підготовки педагогів до профілактики соціального сирітства ми дотримувалися думки про те, що на допомогу шкільному соціальному педагогу прийде шкільний психолог, але, як виявилось в експериментальних ЗОШ, функції психолога виконує заступник директора з виховної роботи та сам соціальний педагог. Так, справді, функції психолога та соціального педагога дещо збігаються, але вони не можуть замінити один одного. Тому, щоб не руйнувати цілісність розробленої програми підготовки педагогів до превентивної діяльності, ми залучали до роботи психологів з інших шкіл (КГ) та викладачів психологічних дисциплін ВП „Старобільський факультет ЛНУ імені Тараса Шевченка”.

Отже, під час впровадження другого етапу роботи під керівництвом соціального педагога та психолога було проведено два *тренінги*: „Психологія педагогічного спілкування” та „Організація дозвілля дітей та підлітків”. Метою першого стала професійна підготовка вчителів до недирективної міжособистісної взаємодії з учнями, що має характер допомоги й підтримки. Тренінг „Психологія педагогічного спілкування” ми обрали через переконаність, що одним із аспектів запобігання появи учнів-соціальних сиріт є чітка, налагоджена особистісна взаємодія між школярем і вчителем, оскільки великий обсяг свого часу дитина проводить саме в школі. Тому формування в педагогів недирективного способу взаємодії (особливе ставлення до учня, його унікального внутрішнього світу, що дає йому можливість відчувати власну цінність як особистості) з особливою категорією учнів – дітьми групи ризику соціального сирітства – стало головним завданням тренінгу.

Ефективною формою роботи стало проведення чотирьох *практикумів* („Як уникнути біди”, „Педагогічні ситуації”, „Практика педагогічної роботи з дітьми-сиротами за кордоном”, „Як поводитись з агресивним підлітком?”), які були розроблені під керівництвом провідних учених кафедри соціальної педагогіки ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”. Після проведення практикумів ми відзначили підвищення проєктувальних, комунікативних, аналітичних, перцептивних, рефлексивних й психотехнічних умінь педагогів.

Плануючи зміст підготовки вчителів до роботи з профілактики соціального-сирітства, ми припускалися думки, що остання організаційна форма роботи з педагогами (вправи), урахуваючи психологічні та демографічні особливості представників педагогічного колективу освітніх установ (вік, соціальний статус, низький рівень прояву прагнення до творчості, самопізнання, самовдосконалення, неволодіння такими особистісними якостями, як педагогічний оптимізм, комунікативність, креативність та мотивація до здійснення профілактичної діяльності), може викликати різко негативну реакцію серед учителів: від обурення до небажання взагалі брати участь в експерименті. Але, оскільки, на нашу думку, вправи постають потужним механізмом формування практичних умінь педагогів, ми не могли їх оминати. На наше здивування, учителі з цікавістю та ентузіазмом долучилися до виконання запропонованих вправ („Візуальне відчуття”, „Крізь скло”, „Дискусія”, „Так”, „Передача руху колом”, „Диспут”, „Суперечка при свідку”, „Карусель”, „Остання зустріч”, „Пантоміма”, „Бажання”, „Вийді зі шкарлупи”, „Знайди пару”, „Ключові слова”), оскільки запропоновані вправи на деякий час спонукали відчувати себе дітьми та зрозуміти потреби в ігровій діяльності своїх вихованців.

І, нарешті, третій етап підготовки педагогічного колективу школи був присвячений *формуванню особистісних якостей учителя*.

Значний обсяг часу було відведено на проведення *бесід і диспутів*: „Особистісні якості, якими повинен володіти педагог”, „Вплив особистісних якостей учителя на ефективність профілактичного процесу”, „Умови вияву людяності в людині”, „Самовдосконалення освітянина”, „Особистісно-моральні якості вчителя школи”, „Процес і стадії формування особистості педагогічного працівника ЗОШ”, „Особистість викладача в навчально-виховному процесі”. Цією формою роботи займався безпосередньо соціальний педагог школи. Зазначені вище бесіди та диспути були побудовані таким чином, щоб педагоги поряд з конкретними відомостями про структуру особистісних якостей педагога ЗОШ, психологічними та соціальними чинниками розвитку та формування особистісно-мотиваційної сфери вчителя, стадій формування особистості викладача, знайомилися і з яскравими зразками особистості видатних учителів-практиків (Платон, Демокрит, Д. Локк, С. Русова, А. Макаренко, В. Сухомлинський). Побудовані таким чином бесіди й диспути проходили дуже жваво, висвітлювали актуальність обговорюваної проблеми (формування особистості вчителя).

Плідною виявилася робота з підготовки до міжшкільних *конференцій*, на які до експериментальних ЗОШ були запрошені представники педагогічного колективу навчально-виховних закладів із контрольної групи. Не відступаючи від логіки третього етапу підготовки педагогів до профілактичної роботи, тематику *конференцій* ми обрали таку: „Особистісні якості людини –

вісім граней психіки” та „Вплив особистості вчителя на формування особистісних якостей учнів”.

Перша конференція „Особистісні якості людини – вісім граней психіки” була проведена на самому початку роботи з підготовки вчителів до превентивної діяльності, тому в процесі конференції була помітна не тільки неготовність педагогів займатися науково-дослідною роботою, але й невміння використовувати цю форму у своїй педагогічній практиці.

Другу конференцію – „Вплив особистості вчителя на формування особистісних якостей учнів” – проводили за тиждень до закінчення підготовки педагогів до роботи із запобігання появи учнів-соціальних сиріт. Для учасників все пройшло цікаво та пізнавально, це був не формальний, нудний захід для звітності, а живе, творче спілкування працівників освіти. Соціальні педагоги навчальних закладів, які були головними організаторами наукового заходу у своїх школах, продемонстрували високий рівень відповідальності, активності, чіткості в роботі всіх учасників конференції, а педагоги, своєю чергою, – здібності до самоорганізації й готовність найближчим часом до самостійної науково-дослідної роботи.

Отже, першим напрямом дослідно-експериментальної роботи стала *підготовка соціальних педагогів до соціально-педагогічної роботи з профілактики соціального сирітства в умовах школи, який містив два піднапрями: 1) спеціальна підготовка соціальних педагогів, які працюють на базі школи; 2) фахова підготовка майбутніх соціальних педагогів на базі вищого навчального закладу.* Плануючи й упроваджуючи програми підготовки педагогічного колективу школи до профілактичної роботи з дітьми групи ризику соціального сирітства, ми використали комплекс різноманітних форм роботи. Знання фахівців соціально-педагогічної роботи формували за допомогою лекції, бесіди, консультації, засідання круглого столу, відеолекторію, вечора запитань та відповідей; уміння – шляхом тренінгу, практикуму, вправ; особистісні якості – під час бесіди, диспуту, конференції, ділової гри, тренінгу.

Подальшим кроком нашого дослідження стане висвітлення особливостей соціально-педагогічної роботи з батьками учнів ЗОШ, спрямованої на профілактику соціального сирітства в умовах освітньої установи.

Література

- 1. Вішнікіна Л. П.** Педагогічне моделювання як основа проектування освітніх процесів / Л. П. Вішнікіна // Імідж сучасного педагога. – 2008. – № 7 – 8 (86 – 87). – С. 80 – 84.
- 2. Галатир І. А.** Критерії готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з соціальними сиротами / І. А. Галатир // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. / редкол. : Т. І. Суценок (голов. ред.) та ін. – Запоріжжя, 2010. – Вип. 6 (59). – С. 114 – 120.
- 3. Дахин А. Н.** Педагогическое моделирование: сущность, эффективность и ... неопределенность / А. Н. Дахин // Школьные технологии. – 2002. – № 2. – С. 62 – 67.
- 4. Карпенко О. Г.** Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти : дис ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / О. Г. Карпенко. – К., 2008. – 546 с.

5. Садова Т. А. Професійна компетентність та готовність до педагогічної діяльності: сутність і взаємозв'язок / Т. А. Садова // Педагогічні науки : зб. наук. пр. Бердян. держ. пед. ун-ту. – № 1. – Бердянськ : БДПУ, 2010. – С. 186 – 191 с.

* * *

Терновець О. М. Система профілактики соціального сирітства в діяльності соціального педагога

У статті подано опис процесу експериментального впровадження системи профілактики соціального сирітства в професійну діяльність соціального педагога загальноосвітньої школи на основі соціально-педагогічної роботи із соціальним педагогом та педагогічним колективом загальноосвітньої школи. Великий обсяг матеріалу присвячено опису процесу підготовки соціальних педагогів до соціально-педагогічної роботи з профілактики соціального сирітства в умовах школи, який містив два піднапрями: 1) спеціальна підготовка соціальних педагогів, які працюють на базі школи; 2) фахова підготовка майбутніх соціальних педагогів на базі вищого навчального закладу. Розкрито зміст підготовки педагогічного колективу школи до роботи з профілактики соціального сирітства, який проходив у три етапи: 1) формування (або підвищення рівня) науково-теоретичних знань, 2) формування (підвищення рівня) комплексу професійних умінь, 3) формування особистісних якостей представників педагогічного колективу.

Ключові слова: соціальне сирітство, система профілактики соціального сирітства, соціальний педагог, педагогічний колектив школи.

Терновець О. Н. Система профилактики социального сиротства в деятельности социального педагога

В статье приводится описание процесса экспериментального внедрения системы профилактики социального сиротства в профессиональную деятельность социального педагога общеобразовательной школы на основе социально-педагогической работы с социальным педагогом и педагогическим коллективом среднеобразовательной школы. Большой объем материала отведен описанию хода подготовки социальных педагогов к социально-педагогической работы по профилактике социального сиротства в условиях школы, который содержал два поднаправления: 1) специальная подготовка работающих социальных педагогов на базе школы; 2) профессиональная подготовка будущих социальных педагогов на базе высшего учебного заведения. Раскрывается содержание подготовки педагогического коллектива школы к работе по профилактике социального сиротства, который проходил в три этапа: 1) формирование (или повышения уровня научно-теоретических знаний, 2) формирование (повышение уровня) комплекса профессиональных умений, 3) формирование личностных качеств представителей педагогического коллектива.

Ключевые слова: социальное сиротство, система профилактики социального сиротства, социальный педагог, педагогический коллектив школы.

Ternovetz O. M. The System of child Orphanage prevention of social school teachers

The article describes the process of the pilot implementation of the system of prevention of social orphanhood in the professional activity of secondary school teachers on the basis of socio-pedagogical work with the social teacher and the teaching staff of the secondary school in a pilot program „Prevention of social orphanhood in the activities of the secondary school”. A large amount of material focuses on a description of the course of preparation of social teachers to the socio-educational work on prevention of social orphanage in the school environment, which contained two directions: 1) special training of social teachers working at the school; 2) training of future social workers on the basis of higher educational institution. Contents of preparation of the pedagogical staff of the school to work on the prevention of social orphanhood, which was held in three stages: 1) the formation or increase the level of theoretical knowledge, (2) formation (increase) of complex professional skills, 3) development of personal qualities of representatives of the teaching staff. Forms of organization of educational and socio-pedagogical work on the preparation of a social pedagogue and the teaching staff of the school to the prevention of social orphanhood are: lectures, individual consultations, information, seminars, workshops, conferences, debates, trainings, video lectures, meetings with specialists. A specific form of work was the work of the Centre of preparation of a social pedagogue to preventive activities aimed at prevention of children-orphans (school-based).

Key words: social orphanhood, system of prevention of child abandonment, social teacher, the teaching staff of the school.

Стаття надійшла до редакції 27.09.2013 р.

Прийнято до друку 29.11.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.